

**АКЦИСКИ ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА КОНВЕНЦИЈАТА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ И
БОРБА ПРОТИВ НАСИЛСТВОТО ВРЗ ЖЕНИТЕ И СЕМЕЈНОТО НАСИЛСТВО НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

2018-2023

Април 2018

Содржина

1. Вовед	3
2. Преглед на состојбата со насилство врз жените во Република Македонија	5
3. Процес на подготовка на акцискиот план	7
4. Преглед на обврските што Република Македонија треба да ги спроведе по влегувањето во сила на Конвенцијата	8
5. Акциски план за имплементација на Конвенцијата	12

1. Вовед

Насилството што е насочено кон жената поради тоа што е жена или насилството што несразмерно повеќе ја погаѓа жената се нарекува родово-базирано насилство. Родово-базираното насилство не познава национални или културни граници, тоа е проблем од меѓународни размери. Начинот на кој земјите се справуваат со овој проблем влијае на степенот на уживање на правата на жените. Република Македонија, како земја-членка на Организацијата на Обединетите нации (ООН) и Советот на Европа, има пристапено кон најзначајните меѓународни и регионални договори за заштита на човековите права. Најголем дел од овие договори се преточени во националното законодавство, а оние што сè уште не се усогласени имаат директна примена.

Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жената на ООН (1979)¹ е еден од најзначајните документи што заговара постигнување на фактичка еднаквост помеѓу жените и мажите, што е основа за елиминирање на родово-базираното насилство. Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација врз жената во 1989 година по првпат го адресираше насилството врз жените со усвојувањето на Општата препорака бр. 12.² Неколку години подоцна, во 1992 година, Комитетот ја усвои Општата препорака бр. 19³, што на детален и сеопфатен начин дава преглед што се подразбира под родово-базирано насилство и што всушност Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминацијата предвидува како обврска за државите да обезбедат соодветна заштита на жртвите. Токму оваа препорака е катализатор за промените во законодавствата на земјите-членки, но и подигнување на стандардот за заштита на жртвите на родово-базирано насилство на меѓународно ниво во изминатите децении. Потоа, следуваа низа значајни документи што го осудуваат родово-базираното насилство и ги појаснуваат стандардите за елиминирање на ова насилство и обврските на државите што треба да ги преземе во таа насока. Посебно значајна е Декларација на Обединетите нации за елиминација за насилството врз жените (1993)⁴ како прв меѓународен инструмент што специфично и експлицитно го адресира прашањето за насилството врз жените. Со Резолуцијата 1994/45 на Комисијата за човекови права назначен е специјален известувач за насилство врз жените на Обединетите нации.⁵ Дополнително, Пекиншката платформа за акција (1995)⁶ е универзален план за зајакнување на жените и превенција и елиминирање на насилството врз жените и заедно со многу други документи усвоени од

¹ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW), UNGA Res. 34/180 (18 December 1979).

² Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General Recommendation No. 12, U.N.Doc. A/44/38 (1989).

³ Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General Recommendation No. 19, U.N. Doc. A/47/38 (1993).

⁴ Declaration on the Elimination of Violence against Women, UNGA Res 48/104, U.N. Doc. A/48/49 (1993).

⁵ Human Rights Council, Resolution 1994/45, 4 март 1994.

⁶ Beijing Declaration and Platform for Action, UN Doc. A/CONF. 177/20 (1995) and A/CONF. 177/20/Add. 1 (15 September 1995).

телата на ООН, ја потенцираат потребата од елиминирање на насилството врз жените. Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација врз жената во 2017 година усвои Општа препорака бр. 35 со која се ажурира општата препорака 19⁷ и се даваат јасни насоки за државите кои мерки треба да ги преземат за да се справат со сите форми на родово-базираното насилство.

Сите овие документи усвоени на меѓународно ниво несомнено извршија влијание на регионалните системи за заштита на човековите права. Европскиот суд за човекови права донесе одлуки што имаат сериозно влијание за воспоставување на судска практика во случаи на насилство врз жените и се придружен елемент во утврдувањето на меѓународното право. Во одлуката Опуз против Турција од 2009 година⁸, ЕСЧП утврди дека „семејното насилство е дискриминација врз жената... а континуираното семејно насилство за кое жртвата не добива заштита од државата претставува повреда на забраната за тортура нехумано и деградирачко постапување и казнување“. Советот на Европа има преземено серија иницијативи за промоција и заштита на жените од насилство, меѓу кои и Препораката Rec (2002)5⁹ на Комитетот на министри на земјите-членки за заштита на жените од насилство.

Парламентарното Собрание на Советот на Европа ја демонстрираше својата силна политичка волја за елиминирање на сите форми на насилство врз жените преку резолуции и препораки со кои повика на усвојување на правно обврзувачки стандард за превенција, заштита и гонење на најсериозните и најраспространетите форми на родово-базирано насилство. Конечно, на седми април 2011 година Комитетот на министри при Советот на Европа ја усвои Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените, вклучувајќи го и семејното насилство (во понатамошниот текст: Конвенцијата)¹⁰, а за време на состанокот на министрите во Истанбул на 11 мај 2011 година беше отворена за потпис. По ратификацијата од страна на десет земји, во април 2014 година Конвенцијата влезе во сила на први август 2014 година. Република Македонија беше меѓу првите земји што ја потпишаа Конвенцијата, додека во декември 2017 година Собранието на Република Македонија го усвои Законот за ратификација на Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените, вклучувајќи го и семејното насилство.¹¹ Инструментот за ратификација беше предаден на 23 март 2018 година, а Конвенцијата ќе влезе во сила на први јули 2018 година.

Поради ова, Министерството за труд и социјална политика пристапи кон подготовка на овој Национален акциски план за спроведување на Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство преку кој ќе може да се следи

⁷ Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General Recommendation No. 35 on gender based violence against women, updating general recommendation No. 19, U.N.Doc. C/GC/25 (2017).

⁸ European Court of Human Rights. Case of Opuz v. Turkey Application no. 3340/02.

⁹ Committee of Ministers, Recommendation Rec (2002)5 on the Protection of women against violence (30 April 2002).

¹⁰ Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (CHAVIO), CETS No.: 210.

¹¹ „Службен весник на Република Македонија“. Закон за ратификација на Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство, бр. 198/2017.

динамиката на усогласување на националното законодавство со одредбите на Конвенцијата, но и исполнување на преостанатите обврски во насока на превенција на родово-базираното насилство и обезбедување на брза и ефикасна заштита на жртвите и гонење и казнување на сторителите.

2. Преглед на состојбата со насилство врз жените во Република Македонија

Досегашната заложба на Република Македонија беше во насока на справување со проблемот на семејното насилство. Како резултат на притисокот од здруженијата што работат на прашањата на правата на жената, но и препораките од меѓународните тела за заштита на човековите права, беше воспоставена законска рамка за заштита на жртвите на семејното насилство. Во 2004 година почна воспоставувањето на казнено-правен систем и граѓанско-правен систем на справување со семејното насилство со вклучена социјална и здравствена заштита на жртвите.

Податоците покажуваат дека семејното насилство има изразени карактеристики на родово-базирано насилство. Според статистичките податоци, 93% од пријавените и од осудените сторители на кривични дела при вршење семејно насилство во истражуваниот период се мажи, а 82% од жртвите се жени.¹² Во однос на одговорот на институциите на случаите на семејно насилство отсутнуваат единствени практики при постапувањето со жртвите низ сите релевантни институции на целата територија на државата. Загрижува фактот што барањето институционална заштита го зголемува ризикот за нови насилства, што влијае на стапката на пријавени и процесирани случаи. Сите досегашни напори во справувањето со насилството врз жените е низ призмата на семејното насилство, па информации за опсегот на родово-базираното насилство се лимитирани.

Истражувањето на Реактор – Истражување во акција за опсегот на родово-базираното насилство врз жените и девојките на јавните места во Скопје од 2012 година¹³ дава делумни информации за формите на насилство со кои се соочуваат жените и девојките, но и за ниската јавна свест и разбирање на прашањето за родово-базирано насилство, што не соодветствуваат со реалниот степен на насилство што се доживува од страна на жените. Според истата студија, насилството се манифестира во форми што најчесто не се предмет на санкција со националното законодавство, а поради фреквенцијата во која се

¹² Мирчева С., Чачева В., Кениг Н. Глас за правда: Истражувачки извештај: процена на судските постапки за случаи на семејно насилство, со посебен фокус на менаџирање на предметите од родова перспектива, УКИМ, Институт за социолошки и политичко-правни истражувања, Скопје, 2014.

¹³ Реактор – Истражување во акција. ИСТРАЖУВАЊЕ на опсегот на родово-базираното насилство врз жените и девојките на јавните места во Скопје, 2012.

случуваат овие форми на насилство се нормализирани и многу жени го прифаќаат како неизбежен дел при користењето на јавните места.

Со измените во Кривичниот законик на Република Македонија¹⁴ во 2004 година по првпат беше дефинирано семејното насилство, а во девет кривични дела против животот, телото и сигурноста на жртвите, предвидена е построга санкција доколку конкретното кривично дело е извршено во контекст на семејно насилство. Кривичниот законик не го препознава силувањето извршено во контекст на семејно насилство, па значаен број жртви ги остава надвор од системот на заштита од сексуалното насилство. Во практиката, најчести се случаите на телесна повреда, загрозување на сигурноста и тешка телесна повреда извршени во контекст на семејно насилство.¹⁵ Сексуалното насилство е едно од најсекојдневните форми на насилство во Македонија, но во исто време и едно од најмалку пријавуваните.¹⁶ Патријархалните норми ја табуизираат женската сексуалност и доведува до нормализирање на одредени форми на сексуално насилство со што ги обесхрабрува жртвите да го пријават сексуалното насилство.

Истовремено, со воведувањето на кривично-правната заштита на жртвите на семејно насилство се воспостави систем за граѓанско-правна заштита прво преку измена на одредбите на Законот за семејство (2004),¹⁷ а десет години подоцна и со усвојување на посебен Закон за спречување, превенција и заштита од семејно насилство (2014).¹⁸ Со овој закон се дефинира семејното насилство, утврдени се надлежностите на институциите во системот на превенција и заштита на жртвите на семејно насилство, како и (привремените) мерките за заштита на жртвите на семејно насилство. Податоците покажуваат дека жените најчесто бараат изрекување на привремени мерки за заштита поради претрпено комбинирано физичко и психолошко насилство.¹⁹ Ефективната заштита на жените кои претрпеле семејно насилство е условена со начинот на спроведување на изречените привремени мерки за заштита. Недостатокот на податоци за степенот и начинот на извршување на мерките ја наметнува потребата од воспоставување

¹⁴ Кривичен законик („Службен весник на Република Македонија“, бр. 37/1996; 80/1999; 4/2002; 43/2003; 19/2004; 81/2005; 60/2006; 73/2006; 7/2008; 139/2008; 114/2009; 51/2011; 135/2011; 185/2011; 142/2012; 166/2012; 55/2013; 82/2013; 14/2013; 27/2013; 28/2013; 41/2013; 115/2014; 132/2013; 160/2013; 199/2013; 195/2015; 226/2015 и 97/2017).

¹⁵ Гелевска М., Мишев С. Наоди од спроведеното судско набљудување на предмети за насилство врз жени. Здружение за еманципација, солидарност и еднаквост на жените – ЕСЕ, Скопје, 2017.

¹⁶ Димушевска Е., Трајановска Љ. Студија на опсег на различните форми на сексуално насилство во Р. Македонија, Национална мрежа против насилство врз жените и семејно насилство – Глас против насилство, Скопје, 2017.

¹⁷ Закон за семејство („Службен весник на Република Македонија“, бр. 80/1992; 9/1996; 38/2004; 33/2006; 84/2008; 67/2010; 156/2010; 39/2012 и 44/2012).

¹⁸ Закон за превенција, спречување и заштита од семејно насилство („Службен весник на Република Македонија“, бр. 138/2014; 33/2015 и 150/2015).

¹⁹ Гелевска М., Мишев С. Наоди од спроведеното судско набљудување на предмети за насилство врз жени. Здружение за еманципација, солидарност и еднаквост на жените – ЕСЕ, Скопје, 2017.

механизам за соодветно следење и координирање на активностите на судовите и на другите надлежни институции.

Според достапните податоци, во државата постојат четири државни засолништа што обезбедуваат сместување до шест месеци. Дополнително функционираат два кризни центра управувани од здруженија.²⁰ Географската распределба на овие услуги не ја покрива целата територија на државата поради што поголем дел од жртвите остануваат без засолниште и без ефикасна заштита од семејно насилство. Покрај континуираното спроведување на досегашните закони стратегии, планови, неизбежно е да се заклучи дека Република Македонија сè уште нема координиран систем за обезбедување помош и поддршка на жените кои преживеале насилство, ниту за превенција на насилството.

Ратификацијата на Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство ја наметнува обврската за сеопфатно справување со насилството врз жените во сите свои форми преку воспоставување на правна и институционална рамка за заштита на жртвите на родово-базирано насилство. Начинот на усогласување на одредбите на Конвенцијата со националното законодавство е претставен подолу преку наративен преглед и табела со утврдени конкретни активности, надлежни институции и партнери за спроведување на активноста, индикаторите и временскиот период во кој треба да се заврши активноста.

3. Процес на подготовка на акцискиот план

Националниот план за спроведување на Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство е стратешки документ на Владата на Република Македонија, што ги дефинира активностите, клучните институции, индикаторите и временската рамка за преточување на одредбите на Конвенцијата во националното законодавство за периодот 2018-2023. Основната цел на постојниот план е да дизајнира, спроведе и координира сеопфатна национална политика за превенција и елиминирање на насилството врз жените. Активностите во планот планирано е да се реализираат во периодот 2018-2023 во кој период ќе се воспостави темелот за сеопфатен правен и институционален одговор на родово-базираното насилство во Македонија.

Буџетот за реализирање на активностите од планот ќе биде подготвен во согласност и координација со тековното буџетско планирање на одделните министерства. За спроведување на дел од активностите од големо значење ќе биде и поддршката од донаторите, а сепак основната обврска за спроведување на планираните активности е на државата. Надлежните институции за спроведување на активностите имаат обврска секоја година да подготвуваат оперативен план за спроведување на овој акциски план.

²⁰ Димушевска Е., Шкријељ С. Мапирање на достапните услуги за жени жртви на семејно насилство во Република Македонија, Национална мрежа против насилство врз жените и семејно насилство – Глас против насилство, Скопје, 2016.

Подготовката на Националниот план е дел од активностите на Министерството за труд и социјална политика за унапредување на родовата еднаквост во Република Македонија. Националниот план е резултат на соработката на владините институции, граѓанските организации и меѓународната заедница и е подготвен со заеднички придонес од сите засегнати страни. Во првата фаза од подготовката на документот работната група ги разгледа постојните документи за состојбата со насилството врз жените и семејното насилство во Република Македонија и со помош на двајца домашни консултанти подготви анализа за оценката на влијанието на ратификацијата на меѓународниот договор врз националното законодавство. Оваа анализа, заедно со консултациите направени во рамките на работната група, беа основа за идентификување на активностите што е потребно да се реализираат во следните пет години од ратификацијата на Конвенцијата, индикаторите, надлежните институции за спроведување на секоја одделна активност и временската рамка во која ќе треба да се реализира. Во изработката на предлог-текстот на планот огромен придонес дадоа претставниците на владините институции, судовите, обвинителството, парламентот, граѓанските организации, учесници на три еднодневни работилници во периодот јануари-февруари 2018 година и една дводневна работилница во март 2018 година на која беше усогласен и финализиран текстот на планот. Дополнително, планот беше даден на разгледување и мислење во сите министерства, по што со информација беше доставен до Владата на Република Македонија на усвојување.

4. Преглед на обврските што Република Македонија треба да ги спроведе по влегувањето во сила на Конвенцијата

Македонија се обврза да преземе законодавни и други мерки заради обезбедување на правна, институционална и организациска рамка за превенција на насилството врз жените, заштита на жртвите на насилство, како и казнување на сторителите на насилството. Конвенцијата е сеопфатна рамка со која се дефинира начинот на спроведување на Конвенцијата. Со ратификувањето на Конвенцијата таа станува дел од правниот поредок, па се наметнува потребата од усогласување на постојната правна и институционална рамка со одредбите на конвенцијата.

Националниот акциски план има три основи цели:

1. Усогласување на законската рамка со одредбите на Конвенцијата.
2. Воспоставување сервиси за унапредување на заштитата на жртвите на родово-базирано насилство и на жртвите на семејно насилство.
3. Спроведување активности за превенција од родово-базирано насилство и семејно насилство.

Усогласувањето на националните закони со одредбите на Конвенцијата е процес што почна со идентификување на законите во кои веќе се регулира одредена форма на насилство или услуга што е од значење за жртвите на насилство. Покрај овие, идентификувани се и други закони преку чишто одредби може директно или

индиректно да се придонесе за постигнување на фактичка еднаквост меѓу жените и мажите и да се превенира родово-базираното насилство.

Фокусот на Конвенцијата е санкционирање на сите форми на насилство врз жените, што го вклучува и семејното насилство, но исто така препознава и други жртви на семејно насилство, како што се мажите и момчињата. Ова ги вклучува и геј-мажите, трансродовите луѓе или оние мажи кои не се вклопуваат во хетеронормативното општествено прифатливо однесување, што повторно се жртви на патријархалното сфаќање на жените и мажите и нивните стереотипизирани улоги.

Постојните закони со кои се санкционира семејното насилство користат родово-неутрален јазик во дефинирањето на овој проблем, со што не го препознаваат како родово-базирано насилство, односно како дискриминација врз жените. Оттука, се наметнува потребата од дефинирање на родово-базираното насилство и семејното насилство како специфична форма на родово-базирано насилство. Акцискиот план предвидува донесување на **нов закон/дополнување на постојниот закон за превенција, спречување и заштита од семејно насилство** и Кривичниот законик со дефиниција за родово-базирано насилство и инкриминација на сите форми на родово-базирано насилство, како што се: физичкото насилство; демнењето; сексуалното вознемирување; сексуалното насилство вклучително и силувањето; присилниот брак; женското генитално осакатување; и присилниот абортус и стерилизацијата. Со цел подобрување на ефикасноста на заштита на жртвите на семејно насилство, особено оние во животозагрозувачки ситуации, предвидено е дополнување на надлежностите на полицијата да може веднаш да го отстрани насилникот од домот, независно од сопственоста.

Државата има обврска да го почитува правото и да се воздржува од прекршување на правата на луѓето. Конвенцијата ја наметнува обврската на властите, институциите и сите актери кои дејствуваат во името на власта да се воздржат од акти на насилство врз жените, а доколку насилството е извршено од трета страна, државата има обврска со должно внимание (due diligence) да ги преземе сите мерки за да го елиминира насилство. Ова подразбира преточување на обврска државата да ги преземе сите соодветни мерки да превенира, но исто така да истражува случаи на родово-базирано насилство, да го гони и да го казни сторителот и да обезбеди обесштетување на жртвата за пропустот на државата да го спречи насилство, во законите со кои се регулира родово-базираното насилство.

Акцискиот план предвидува регулирање на здравствените, социјалните и правните услуги за жртвите на родово-базирано насилство преку дополнување на постојните закони од областа на здравствената и социјалната заштита. Република Македонија има обврска да ги укине законските одредби што ги дискриминираат жените, а со тоа ја штитат, ја поттикнуваат, ја олеснуваат или ја оправдуваат која било форма на родово-базираното насилство, вклучувајќи ги законите со кои се дозволуваат медицински интервенции врз жените со попреченост без нивна информирана согласност; одредби со кои се

криминализираат жените вклучени во сексуална работа, абортусот, лезбијките, бисексуалците или трансродовите луѓе или која било друга одредба што непропорционално влијае на жената и резултира со дискриминација.²¹ Поради ова, акцискиот план предвидува укинување на рестриктивните одредби со кои се ограничува пристапот со легален и безбеден абортус и укинување на одредбата со која се казнуваат жените кои доброволно даваат сексуални услуги за пари и други добра.

Промената на сфаќањето за родовите улоги и грижата за семејството и семејните обврски од страна на мажите и момчињата е еден од начините тие да станат пример за други мажи и да придонесат за превенција на родово-базираното насилство. Законска интервенција во родителското отсуство, регулирано со Законот за работни односи, ќе наметне обврска за задолжително родителско отсуство за двата родитела во одреден период од траењето на отсуството, со цел да придонесе кон поизбалансиран работни и семејни обврски на жените и мажите.

Акцискиот план предвидува измена и дополнување на закони од областа на образованието и медиумите. Овие области се идентификувани како сериозен извор на дискриминација врз жените и катализатор на родово-базираното насилство, но и клучни за превенција на сите форми на насилство. Токму поради ова, акцискиот план предвидува измена и дополнување на законите со одредби преку кои ќе се гарантира дека во медиумите и во образовните програми ќе се промовираат информации за родовата еднаквост, ненасилното разрешување конфликти, почитувањето на различностите и други информации важни за постигнување на фактичката еднаквост помеѓу жените и мажите.

Воспоставување сервиси за унапредување на заштитата на жртвите на родово-базирано насилство и на жртвите на семејно насилство е вториот дел од акцискиот план. Крајната дел на Конвенцијата е превенција на сите форми на насилството, но додека се случува насилството жртвите имаат потреба од соодветна заштита од понатамошно насилство, поддршка и помош, за да ги надминат повеќекратните последици од насилството. Поддршката за жртвите на семејно насилство историски се обезбедува од страна на женските организации што често се соочуваат со проблеми во финансирањето на услугите. Конвенцијата предвидува воведување сервиси соодветни за сите форми на родово-базирано насилство, но и преземање на обврската за одржливо финансирање на овие сервиси од Буџетот на државата.

Овој дел од акцискиот план содржи активности чиешто спроведување ќе значи дека Република Македонија ја остварила обврската да воспостави специјализирани сервиси согласно потребите на жените изложени на насилство. Според планот, веднаш по усвојувањето ќе се почне со подготовка на стандарди за услугите за жртви на родово-базирано насилство кои ќе бидат инклузивни и за ранливите категории на жени, како што

²¹ Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General Recommendation No. 35 on gender based violence against women, updating general recommendation No. 19, U.N.Doc. C/GC/25 (2017).

се бремените жени, жените со мали деца, жените со попреченост, жените од руралните средини, жените кои употребуваат дроги, сексуалните работнички, мигрантките, лезбијките, бисексуалките и трансродовите луѓе, жените кои живеат со ХИВ, бездомнички и други категории на ранливи жени. Паралелно со овој процес, до крајот на 2018 година ќе се подготви анализа на потребните човечки ресурси и инфраструктурни ресурси за воспоставување на сите специјализирани услуги за жртви на родово-базирано насилство. Исто така, ќе се подготви и документ за јавни политики за подобрување на пристапноста и достапноста на специјализираните сервиси за жртви на семејно насилство преку која ќе се идентификуваат мерките и дејствата што треба да се преземат со цел да се усогласат со одредбите на Конвенцијата.

Во текот на правата година од усвојувањето на акцискиот план ќе се подготват модули за спроведување на специјализирани обуки на професионалците кои даваат заштита, а жртвите на родово-базирано насилство и ќе се спроведе првата серија на обуки за обучувачи кои понатаму ќе ги обучуваат професионалците од различни области (социјални работници/чки, стручни работници/чки во центрите за социјална работа, здравствени работници/чки, полицајци/ки, судии/ки, обвинители/ки). Откако ќе се усвојат стандардите и ќе се изгради капацитетот на кадарот, во следниот период од спроведување на акцискиот план, односно од втора половина 2019 до првата половина на 2023 година ќе се пристапи кон воспоставување на специјализираните сервиси за различни форми на насилство: кризни центри за жртви на сексуално насилство; засолниште за лица жртви на сексуално насилство и силување; кризни центри за жртви на семејно насилство; засолништа за жртви на семејно насилство; центри за советување на жртви на семејно насилство, сторители на семејно насилство и деца. Откако ќе се воспостават првите сервиси, ќе се подготви и протокол за постапување со жртви на родово-базирано насилство преку кој ќе се регулира, но и ќе се олесни мултисекторското постапување во рамките на системот на заштита на жртвите на родово-базирано насилство и соработката со други услуги што постојат во Република Македонија.

Превенцијата е клучен елемент во борбата против родово-базираното насилство. Во контекст на Конвенцијата, родот упатува на општествено конструираните улоги, однесувања, активности и атрибути што во одредено општество се сметаат за соодветни за жените и мажите. Одредени улоги и стереотипи репродуцираат несакани и штетни практики што насилството врз жените го сметаат за прифатливо. Токму поради ова, Конвенцијата предвидува посебни обврски на државата насочени кон превенција на родово-базираното насилство. Во рамките на третата цел, акцискиот план предвидува спроведување на национална медиумска кампања за подигање на свеста за сите форми на родово-базирано насилство, промовирање на родовата еднаквост и елиминирање на стереотипите за родовите улоги. Овие содржини ќе бидат дистрибуирани и преку печатени материјали (постери, летоци, брошури) до колку што е можно поголем број луѓе со цел информирање за родово-базираното насилство.

Со цел елиминирање на предрасудите, обичаите и традиционалното сфаќање за инфериорноста на жените во однос на мажите, акцискиот план предвидува спроведување на основни обуки за професионалци кои дејствуваат во различни области, но не нужно обезбедуваат директни услуги на жртви на родово-базирано насилство: наставници и стручни соработници/чки од основно и од средно училиште, воспитувачи/ки и негуватели/ки, стручни работници/чки од ЦСР, полициски службеници/чки, здравствени работници/чки, судии/ки и јавни обвинители/ки, претставници/чки на подрачни канцеларии за БПП и на локалните тела за еднакви можности на ЕЛС. Со цел превенирање на родово-базираното насилство на работното место, предвидени се обуки и со организациите на работодавачите. Како што е погоре потенцирано, медиумите се важна алатка за превенција, па акцискиот план предвидува обуки за медиумските работници и стручните здруженија на новинари. Во областа на образованието е предвидено ревидирање на наставните планови и програми што изобилуваат со информации со кои се поддржуваат родовите улоги и се засилуваат штетните практики што резултираат со насилство врз жените. Поради ова, се планира воведување информации за ненасилно однесување, разбирање на родовата рамноправност, развивање способност за мирно решавање конфликти и разбирање и вреднување на принципот на еднаквост во основното, средното и високото образование.

Прибирањето на податоците и истражувањата ќе помогнат во дизајнирање политики и мерки потребни за заштита и поддршка на жртвите и елиминирање на насилството врз жените и семејното насилство. Континуираното собирање податоци е неопходно и за мерење на успешноста на политиките и потребата од измена и дополнување на одредени закони, политики и сервиси. Поради ова, акцискиот план предвидува воспоставување методологија за унифицирано собирање и обработка на податоците од институциите и организациите што работат со жртви на родово-базирано насилство и користење на овие податоци за превенција и спречување на насилството. Податоците треба да се прибираат за сите форми на насилство, како и за влијанието на насилството врз ранливите категории на жени соодветно.

Во продолжение на овој акциски план детално се претставени активностите, индикаторите и временската рамка во која е планирано да бидат реализирани, како и надлежните институции и организации што ќе бидат надлежни за нивно спроведување.

5. Акциски план за имплементација на Конвенцијата 2018-2023

Цел 1: Усогласување на националните закони со одредбите на Конвенцијата				
Активност	Одговорна институција/организација	Индикатори	Временска рамка	Извори на финансирање
<p>Донесување Закон за родово-базирано насилство</p> <p>Алтернативно измена и дополнување на Законот за превенција, спречување и заштита од дискриминација</p>	<p>Носител: МТСП</p> <p>Во соработка со: МВР, Министерство за правда, Министерство за образование, здравство, судски органи, локална самоуправа, министерство за транспорт и врски, ГО</p>	<p>Формирана работна група за подготовка на предлог-законот</p> <p>Дефинирани поимите: Род, пол, родово-базирано насилство, жена, жртва, родов идентитет</p> <p>Забранета дискриминација врз сите основи предвидени со новиот ЗСЗД</p> <p>Гарантирано правото на жените да живеат слободни од насилство, како во јавната, така и во приватната сфера</p> <p>Утврдена обврска за задолжителна обука на професионалци кои обезбедуваат услуги на жртви на РБН во областа на здравството, образованието, полицијата, правосудниот систем, социјалната заштита и други области</p> <p>Регулирано семејното насилство согласно одредбите на Конвенцијата</p>	<p>Прва половина 2018</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва</p>	<p>Буџет на МТСП</p> <p>Донации</p>

		<p>Утврдени мерки насочени кон елиминирање на РБН на ранливите категории на жени (бремени жени, жени со мали деца, жени со попреченост, рурални жени, жени кои употребуваат дроги, сексуални работнички, мигрантки, лезбијки, бисексуалки и трансродови луѓе, жени кои живеат со ХИВ, бездомнички и др.)</p> <p>Вклучен принципот на должно внимание на интересите и потребите на жртвите на насилство при дизајнирањето и спроведувањето на сите мерки предвидени со Законот</p> <p>Регулирано формирањето на национално постојано тело за РБН составено од релевантни институции и организации</p> <p>Регулирано воспоставувањето сеопфатни програми за јакнење на жртви на РБН</p> <p>Обезбедени буџетски средства за спроведување на Законот</p> <p>Утврдена законска обврска за спроведување истражувања за сите форми на РБН,</p>	<p>половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p>	
--	--	---	--	--

		<p>вклучувајќи го и семејното насилство</p> <p>Утврдена надлежна институција што ќе ги собира податоците во врска со РБН</p> <p>Регулиран начинот и видот на податоците што ќе се собираат од надлежните институции</p> <p>Вклучување на други одредби со цел усогласување на Законот со Конвенцијата</p> <p>Број на одржани консултативни средби/јавни дебати за предлог-законот</p> <p>Усвоен Законот</p> <p>Усвоен подзаконски акт за утврдување на стандардните оперативни процедури за постапување со жртви на сите видови РБН согласно стандарди на Советот на Европа (да предвиди сеопфатен пристап за сите целни групи)</p> <p>Усвоен правилник за утврдување на превентивни мерки за спречување на РБН</p>	<p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>2018/прва половина 2019</p> <p>Втора половина 2019</p> <p>Втора половина 2019</p> <p>Втора половина 2019</p>	
--	--	--	---	--

		Усвоен Правилник за утврдување на методологијата за прибирање и следење податоци во врска со РБН од страна на институциите и граѓанските организации		
Изменување и дополнување на Законот за еднакви можности на жените и мажите	Носител: МТСП Во соработка со: механизмите за родова еднаквост, ГО	Формирана работна група за подготовка на измените на Законот Усогласена дефиницијата на дискриминација со Конвенцијата Утврдени мерки насочени кон елиминирање на дискриминација на ранливите категории на жени (бремени жени, жени со мали деца, жени со попреченост, рурални жени, жени кои употребуваат дроги, сексуални работнички, мигрантки, лезбијки, бисексуалки и трансродови луѓе, жени кои живеат со ХИВ, бездомнички и др.) Број на одржани консултативни средби/јавни дебати Усвоен Законот	Прва половина 2019 Прва половина 2019 Прва половина 2019 2019 Втора половина 2019	Буџет на МТСП Донации
Измени и дополнување на Кривичниот Законик	Носител: Министерство за правда	Формирана работна група за подготовка на измените на Законот	Втора половина 2018/прва половина 2019	Буџет на Министерството за правда

	<p>Во соработка со: Собрание на РМ, органи на државна управа, судски органи, обвинителства, ГО</p>	<p>Дефинирано РБН</p> <p>Усогласени се елементите на кривичното дело силување со Конвенцијата</p> <p>Криминализирано е силувањето во контекст на семејно насилство</p> <p>Криминализирано е демнењето како посебна форма на родово-базирано насилство</p> <p>Криминализирано е сексуалното вознемирување како посебна форма на родово-базирано насилство</p> <p>Криминализирани се малолетнички бракови како посебна форма на родово-базирано насилство</p> <p>Криминализирано е генитално осакатување како посебна форма на родово-базирано насилство</p> <p>Регулирано е построгото казнување за кривичните дела што се извршени заради зачувување на честа</p> <p>Дополнет е член 39 став 5 со основите родовиот идентитет</p>	<p>Втора половина 2018/прва половина 2019</p> <p>Втора половина 2018/прва половина 2019</p> <p>Втора половина 2018/прва половина 2019</p> <p>Втора половина 2018/прва половина 2019</p> <p>Втора половина 2018/прва половина 2019</p> <p>Втора половина 2018/прва половина 2019</p> <p>Втора половина 2018/прва половина 2019</p> <p>Втора половина 2018/прва половина 2019</p>	<p>Донации</p>
--	--	---	---	----------------

		и сексуалната ориентација Регулирано е неказнувањето на жртви на трговија со луѓе кои биле присилени да извршат кривично дело Број на одржани консултативни средби/јавни дебати по предлог-законот Усвоени измените и дополнувањата на Законот	2018/прва половина 2019 Втора половина 2018/прва половина 2019 Втора половина 2018/прва половина 2019 Втора половина 2019	
Донесување Закон за обесштетување на жртвите на кривични дела	Носител: Министерство за правда Во соработка со: Собрание на РМ, органи на државна управа, судски органи, ГО	Формирана работна група за подготовка на Законот Регулирано воспоставувањето фонд за обесштетување на жртви на РБН Усогласени се одредбите за обесштетување на децата жртви на кривични дела од државен фонд со овој закон Број на одржани консултативни средби/јавни дебати по предлог Законот Усвоен Законот	Прва половина 2018 2018 2018 2018 Втора половина 2018	Буџет на Министерството за правда Донации
Измени и дополнување на Законот за бесплатна правна помош	Носител: Министерство за правда Во соработка со:	Доставени коментари до работната група на Министерството за правда за усогласување на одредбите од предлог-законот со	Прва половина 2018	Буџет на Министерството за правда Донации

	Собрание, центрите на социјална работа, ГО	<p>Конвенцијата</p> <p>Жртвите на семејно насилство се препознаени како категорија што има право на бесплатна правна помош</p> <p>Број на одржани консултативни средби/јавни дебати за предлог-законот</p> <p>Усвоени измени и дополнувања на Законот</p>	<p>Прва половина 2018</p> <p>2018</p> <p>Втора половина 2018</p>	
Измена и дополнување на Законот за полиција	<p>Носител: МВР</p> <p>Во соработка со: Собрание, судски органи, МТСП, правда, ГО</p>	<p>Формирана работна група за подготовка на измените на Законот</p> <p>Дополнет член 28 од законот со овластување на полициските службеници да можат да преземаат дејства за отстранување на насилникот од домот во случаи на родово-базирано насилство</p> <p>Број на одржани консултативни средби/јавни дебати за Законот</p> <p>Усвоени измени и дополнувања на Законот</p>	<p>Втора половина 2018</p> <p>Втора половина 2018</p> <p>Втора половина 2018</p> <p>Прва половина 2019</p>	<p>Буџет на Министерството за внатрешни работи</p> <p>Донации</p>
Донесување Закон за социјална заштита	<p>Носител: МТСП</p> <p>Во соработка со: Завод за социјални дејности, установи за</p>	<p>Доставен предлог до работната група на МТСП за усогласување на одредбите на законот за социјална заштита со одредбите на</p>	<p>Прва половина 2018</p>	<p>Буџет на МТСП</p> <p>Донации</p>

	социјална заштита, ЕЛС, ГО	<p>Конвенцијата</p> <p>Предвидена забрана за дискриминација согласно основите од новиот ЗСЗД</p> <p>Уредени сервиси за жртви на сите форми на РБН директно од државните институции, ЕЛС и/или од ГО, вклучувајќи ги и сервисите за ранливите категории на жени (бремени жени, жени со мали деца, жени со попреченост, рурални жени, жени кои употребуваат дроги, сексуални работнички, мигрантки, лезбијки, бисексуалки и трансродови луѓе, жени кои живеат со ХИВ, бездомнички и др.)</p> <p>Воспоставен нов систем за финансирање на општините и ГО за испорака на социјалните услуги, вклучително и жртви на РБН</p> <p>Воспоставен механизам за лиценцирање на државни, локални и невладини за воспоставување сервиси за ранливи групи, вклучително и жртвите на РБН</p> <p>Развиени услуги од социјална заштита во заедницата</p>	<p>2018</p> <p>2018</p> <p>Втора половина 2018</p> <p>Втора половина 2018</p> <p>Втора половина 2018</p>	
--	-------------------------------	--	--	--

		<p>(воспоставен на државно, локално ниво и/или граѓанските организации)</p> <p>Утврдена методологија за утврдување цена за социјалните услуги</p> <p>Подобрен пристап до правата на парична помош од социјална заштита за жртвите на семејно насилство (гарантиран минимален приход, еднократна парична помош, заштитено домување)</p> <p>Усвоен Закон</p>	<p>Втора половина 2018</p> <p>Втора половина 2018</p> <p>Втора половина 2018</p>	
<p>Измена и дополнување на Законот за вработувањето и осигурување во случај на невработеност</p>	<p>Носител: МТСП</p> <p>Во соработка со:</p> <p>АВРМ, социјални партнери</p>	<p>Изработена компаративна анализа на добри практики за осигурување во случај на невработеност кога причината за престанокот на вработувањето е РБН</p> <p>Формирана работна група за подготовка на предлог-измените на Законот</p> <p>Регулирано правото на паричен надоместок во случај на невработеност доколку лицето ја напуштило работата поради вознемирување од страна на работодавецот или поради промена на живеалиште како резултат на семејно насилство</p>	<p>Втора половина 2019</p> <p>Втора половина 2020</p> <p>Втора половина 2020</p>	<p>Буџет на МТСП</p> <p>Донации</p>

		Број на одржани консултативни средби за усогласување на Законот со Конвенцијата Усвоен Закон	Прва половина 2021 Втора половина 2021	
Измена и дополнување на Законот за заштита на децата	Носител: МТСП Во соработка со: Установи за социјална заштита, ГО	Формирана работна група за подготовка на предлог-измените на Законот Регулирано правото на додаток во случај кога детето е директна или индиректна жртва на семејно насилство Утврдена забрана за дискриминација врз основите предвидени со новиот ЗСЗД Усвоен закон	Втора половина 2018 Втора половина 2018 Втора половина 2018 Прва половина 2019	Буџет МТСП Донации
Измени и дополнување на Законот за здравствена заштита	Носител: Министерство за здравство Во соработка со: Фондот за здравствено осигурување, МТСП, ГО	Формирана работна група за подготовка на предлог-измените на Законот Утврдена забрана за дискриминација согласно основите од новиот ЗСЗД Регулирани сервисите за жртви на РБН воспоставени од државата и/или од ГО финансирани од Буџетот на РМ	Прва половина 2018 Втора половина 2018 Втора половина 2018	Буџет на Министерството за здравство Донации

		<p>Регулирани сервисите во кои се спроведуваат активности за превенција од ХИВ (во овие сервиси се опфатени сексуални работнички, жени кои употребуваат дроги, жени кои живеат со ХИВ, транслюѓе и др.) финансирани од Буџетот на РМ</p> <p>Број на одржани консултативни/јавни средби дебати</p> <p>Усвоен закон</p>	<p>Втора половина 2018</p> <p>Втора половина 2018</p> <p>Втора половина 2018</p>	
Измена и дополнување на Законот за кривична постапка	<p>Носител: Министерство за правда</p> <p>Во соработка со: Правосудниот систем, полицјата, ГО</p>	<p>Формирана работна група за подготовка на измените на Законот</p> <p>Изменет член 53 од Законот со кој се проширува законската можност за обесштетување на сите жртви на РБН од државниот фонд, независно од висината на казната предвидена за кривичното дело.</p> <p>Вклучена е одредба со која во случај на сексуално насилство се гарантира преглед на жртвата од вештак од ист пол</p> <p>Вклучена е одредба со која се гарантира дека доколку жртвата не даде согласност за</p>	<p>Прва половина 2018</p> <p>2018</p> <p>2018</p> <p>2018</p>	<p>Буџет на Министерството за правда</p> <p>Донации</p>

		<p>телесен преглед, прегледот може да се изврши единствено со наредба од суд</p> <p>Број на одржани консултативни средби/јавни дебати за Законот</p> <p>Усвоен Законот</p>	<p>2018</p> <p>Втора половина 2018</p>	
Донесување Закон за прекинување бременост	<p>Носител: Министерство за здравство</p> <p>Во соработка со: здравствени установи, МТСП, ГО</p>	<p>Вклучени стандардите на Конвенцијата во предлог-законот подготвен од работната група на Министерството за здравство</p> <p>Укинати одредбите со кои се ограничува пристапот до легален и безбеден прекин на бременост</p> <p>Усвоен Законот</p>	<p>Прва половина 2018</p> <p>Прва половина 2018</p> <p>Втора половина 2018</p>	<p>Буџет на Министерството за здравство</p> <p>Донации</p>
Измена и дополнување на Законот за заштита на правата на пациентите	<p>Носител: Министерство за здравство</p> <p>Во соработка со: Здравствени установи, ГО</p>	<p>Формирана работна група за подготовка на Законот</p> <p>Утврдени критериумите што треба да постојат за да може здравствен работник да пријави случај на РБН</p> <p>Број на одржани консултативни средби/јавни дебати за Законот</p> <p>Усвоен Законот</p>	<p>Втора половина 2019</p> <p>Втора половина 2019</p> <p>Втора половина 2019/прва половина 2020</p> <p>Прва половина 2020</p>	<p>Буџет на Министерството за здравство</p> <p>Донации</p>
Измени и дополнување на Законот за	Носител:	Формирана работна група за	Прва половина	Буџет на Министерството за

<p>здравствено осигурување</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Во соработка со: ФЗОМ, ГО</p>	<p>подготовка на предлог-законот</p> <p>Регулиран пристап до услуги од здравствената заштита независно од статусот на здравственото осигурување на жртвата на РБН, член 5 став 1 т. 10 од Законот за здравствено осигурување</p> <p>Број на одржани консултативни средби за</p> <p>Усвоен Законот</p>	<p>2019</p> <p>2019</p> <p>2019</p> <p>Прва половина 2020</p>	<p>здравство/Фондот за здравствено осигурување на Република Македонија</p>
<p>Измена на Законот за прекршоци против јавниот ред и мир</p>	<p>Носител: Министерство за правда</p> <p>Во соработка со: Министерството за внатрешни работи, ГО</p>	<p>Формирана работна група за подготовка на предлог-закон</p> <p>Укината е одредбата со која се казнуваат жените кои даваат сексуални услуги за пари или други добра (член 19)</p> <p>Број на одржани консултативни средби/јавни дебати за Законот</p> <p>Усвоен Законот</p>	<p>Прва половина 2019</p> <p>Прва половина 2019</p> <p>2019</p> <p>Втора половина 2019</p>	<p>Буџет на Министерството за правда</p>
<p>Измена и дополнување на Законот за високо образование</p>	<p>Носител: МОН</p> <p>Во соработка со: Работна група за ИК, универзитетите, ГО</p>	<p>Доставени предлози до работната група формирана од страна на Министерството за образование и наука за усогласување на Законот за високо образование со Конвенцијата</p>		<p>Буџет на Министерството за образование и наука</p>

		<p>Вклучени одредби со кои се забранува РБН во високообразовните институции</p> <p>Вклучени одредби со кои се забранува користење на наставни материјали и помагала со кои се одржуваат негативните стереотипи и предрасуди во однос на родовите улоги, сексуалноста и со кои се промовира и/или се поддржува РБН</p>	Прва половина 2018	
Измена и дополнување на Законот за учебниците во основно и во средно образование	<p>Носител: МОН</p> <p>Во соработка со: Педагошката служба, Бирото за развој на образованието, Центарот за стручно образование и обука, ГО</p>	<p>Доставени предлози до работната група формирана од страна на Министерството за образование и наука за усогласување на законот за учебници во основно и во средно образование со Конвенцијата</p> <p>Вклучени одредби со кои се забранува користење на наставни материјали и помагала со кои се одржуваат негативните стереотипи и предрасуди во однос на родовите улоги, сексуалноста и со кои се промовира и/или се поддржува РБН</p> <p>Број на одржани консултативни средби/јавни дебати за Законот</p> <p>Усвоен Законот</p>	Втора половина 2018	Буџет на Министерството за образование и наука

<p>Измена и дополнување на Законот за основно образование</p>	<p>Носител: МОН</p> <p>Во соработка со: Педагошката служба, Бирото за развој на образованието, Центарот за стручно образование и обука, ГО</p>	<p>Доставени предлози до работната група формирана од страна на Министерството за образование и наука за усогласување на Законот за основно образование со Конвенцијата</p> <p>Вклучени одредби за забрана за дискриминација согласно основите предвидени со ЗСЗД</p> <p>Вклучени одредби со кои се забранува користење на наставни материјали и помагала со кои се одржуваат негативните стереотипи и предрасуди во однос на родовите улоги, сексуалноста и со кои се промовира и/или се поддржува РБН</p>		<p>Буџет на Министерството за образование и наука</p>
<p>Измена и дополнување на Законот за средно образование</p>	<p>Носител: МОН</p> <p>Во соработка со: Педагошката служба, Бирото за развој на образованието, Центарот за стручно образование и обука, ГО</p>	<p>Доставени предлози до работната група формирана од страна на Министерството за образование и наука за усогласување на Законот за средно образование со Конвенцијата</p> <p>Вклучени одредби за забрана за дискриминација согласно основите предвидени со ЗСЗД</p> <p>Вклучени одредби со кои се забранува користење на наставни материјали и помагала со кои се одржуваат негативните стереотипи и</p>		<p>Буџет на Министерството за образование и наука</p>

		предрасуди во однос на родовите улоги, сексуалноста и со кои се промовира и/или се поддржува РБН		
Измена и дополнување на Законот за работните односи	Носител: МТСП Во соработка со: Социјални партнери, ФЗОМ, ГО	Формирана работна група за подготовка на предлог-закон Вклучени одредби со кои се обврзуваат двајцата родители задолжително да користат дел од родителското отсуство Број на одржани консултативни средби/јавни дебати за Законот Усвоен Законот	Прва половина 2019 2019 2019/прва половина 2020 Втора половина 2020	Буџет на МТСП Донации
Измена и дополнување на Законот за медиумите	Носител: МИОА Во партнерство со: МТСП, ЗНМ, медиуми, ГО	Формирана работна група за подготовка на Законот Дополнет член 4 став 1 со основите род, родов идентитет, сексуална ориентација (алтернативно, да се усогласи со основите од ЗСЗД) Број на одржани консултативни средби/јавни дебати за Законот Усвоен Законот	Прва половина 2019 Втора половина 2019 Втора половина 2019 Втора половина 2019	Буџет на МИОА
Измени и дополнување на Законот за аудиовизуелни услуги	Носител: МИОА Во соработка со: МТСП, ЗНМ,	Доставени амандмани за усогласување на Законот со одредбите на Конвенцијата	Прва половина 2018	Буџет на МИОА

	медиуми, ГО	Дополнет член 48 став 1 со основите од ЗСЗД Вклучени прекршочни одредби во случаи кога е утврдена повреда на забраната за говор на омраза и дискриминација Усвоен Законот	Прва половина 2018 Прва половина 2018 Прва половина 2018	
Измена и дополнување на Судскиот деловник	Носител: Министерство за правда Во соработка со: Судските органи, ГО	Формирана работна група за подготовка на измената на Судскиот деловник Вклучени посебни категории за евиденција на случаи на семејно насилство и РБН во граѓанска и кривична постапка Број на работни средби на работната група Усвоен Судски деловник	Прва половина 2018 2018 2018 Втора половина 2018	Буџет на Министерството за правда Донации
Вклучување жртви на РБН во Програмата на МЗ за мајки и деца и Програмата за ослободување од партиципација	Носител: Министерство за здравство Во соработка со: Институт за јавно здравје, здравствени установи, ГО	Ослободени од партиципација жртви на РБН за здравствени услуги поврзани со насилството Обезбедени бесплатни прегледи за неосигурени жртви на РБН Усвоени програми	Втора половина 2018 Прва половина 2019	Буџет на Министерството за здравство
Цел 2: Воспоставување сервиси за унапредување на заштитата на жртвите на родово-базирано насилство и на жртвите на				

семејно насилство				
Активност	Одговорна институција/организација	Индикатори	Датум	Извори на финансирање
Изработка на стандарди за давање на специјализирани услуги на жртви на родово-базирано насилство и стандардни оперативни процедури во согласност со Советот на Европа	<p>Носител: МТСП Во соработка со: Завод за социјални дејности, ГО</p> <p>Носител: МТСП Во соработка со: Завод за социјални дејности, ГО</p> <p>Носител: МТСП Во соработка со: Завод за социјални дејности, ГО</p> <p>Носител: МТСП Во соработка со: Завод за социјални</p>	<p>Усвоени стандарди за услуги за жртви на РБН кои вклучуваат и бремени жени, жени со мали деца, жени со попреченост, рурални жени, жени кои употребуваат дроги, сексуални работнички, мигрантки, лезбијки, бисексуалки и трансродови луѓе, жени кои живеат со ХИВ, бездомнички и други категории на ранливи жени:</p> <p>Стандард и процедури за работа на советувалиште за жртви на семејно насилство</p> <p>Стандард и процедури за работа на советувалиште за сторители на семејно насилство</p> <p>Стандард и процедури за работа на центар за жртви на семејно насилство (засолниште)</p> <p>Стандард и процедури за работа на С.О.С. линија за помош за жртви на семејно насилство</p>	<p>Прва половина 2018</p>	<p>Буџет на МТСП</p> <p>Донации</p>

	<p>дејности, ГО</p> <p>Носител: МТСП Во соработка со: Завод за социјални дејности, ГО</p> <p>Носител: МЗ Во соработка со: МТСП, ГО, УНДП</p> <p>Носител: МТСП Во соработка со: МЗ; ГО</p> <p>Носител: МТСП/МЗ, Во соработка со: ХЕРА, UNWOMEN</p> <p>Носител: МТСП Во соработка со: Мрежа за СН</p> <p>Носител: МТСП Во соработка со: Мрежа за СН</p>	<p>Стандард и процедури за работа на кризен центар за жртви на семејно насилство</p> <p>Стандарди и процедури за работа на кризен центар за жртви на сексуално насилство (до 72 часа)</p> <p>Стандард и процедури за работа на центар за жртви на сексуално насилство (засолниште)</p> <p>Стандард и процедури за советувалиште на жртви на сексуално насилство</p> <p>Протокол за постапување со жртви на РБН (мултисекторско постапување, поврзување со други сервиси)</p> <p>Ревидирани стандарди, процедури за бесплатна правна помош за жртви на РБН (вклучува и информирање на жртвите за индивидуалните и колективните жалби до регионални и меѓународни тела), согласно ИК</p>	<p>Втора половина 2018</p> <p>Прва половина 2020</p> <p>Втора половина 2018</p>	<p>УНДП</p> <p>UNWOMEN</p>
--	---	--	---	----------------------------

<p>Подготовка на документ за јавни политики за подобрување на пристапноста и достапноста на специјализираните сервиси за жртви на семејно насилство согласно Конвенцијата</p>	<p>Носител: МТСП</p> <p>Во соработка со: UN Women, ГО</p>	<p>Подготвен документ за јавни политики со препораки и предлог-план за најмалку четири години со предвидени финансиски средства потребни за усогласување на минимум стандардите на сервисите со Истанбулската конвенција) за подобрување на достапноста и пристапноста на петте специјализирани сервиси за жени жртви на насилство</p>	<p>Втора половина 2018</p>	<p>Донации</p>
<p>Анализа и препораки на потребни човечки ресурси и инфраструктурни ресурси за сите специјализирани услуги за жртви на РБН</p>	<p>Носител: МТСП</p> <p>Во соработка со: ГО</p>	<p>Изработена анализа на потребната инфраструктура и човечки ресурси за спроведување на сервисите за жртви на РБН со препораки и насоки за спроведување на сервисите</p>	<p>Втора половина 2018</p>	<p>Донација</p>
<p>Спроведување обуки за даватели на специјализирани услуги на жртви на РБН</p>	<p>Носител: МТСП и Министерството за здравство</p> <p>Во соработка со: Меѓународни организации, ГО</p> <p>Носители: Сите вклучени страни</p>	<p>Подготвен модул за специјализирани услуги (за секоја услуга, вклучително за работа со деца жртви или сведоци на насилство)</p> <p>Спроведен тренинг за тренери</p> <p>Обучени 15 национални тренери</p> <p>Една обука годишно за секоја специјализирана услуга</p> <p>Една обука годишно за мултисекторски пристап за РБН</p>	<p>Втора половина 2018/прва половина 2019</p> <p>Втора половина 2018/прва половина 2019</p> <p>Прва половина 2020/прва половина 2023</p> <p>Прва половина 2020/прва половина 2023</p>	<p>Буџет на МТСП</p> <p>Донации</p>

Опременување и оспособување на пријатни соби за избегнување на секундарна виктимизација на жртвите на РБН пристапни за лица со посебни потреби	Носител: МВР Во соработка со: МТСП, меѓународни организации	Број на опремени простории во институции Пристап и движење во институција (ЦСР, МВР, ПС)	Прва половина 2019/прва половина 2023	Буџет на МВР и МТСП Донации
Воспоставување центри за жртви на семејно насилство (засолништа) согласно стандардите на Конвенцијата	Носител: МТСП Во соработка со: ГО, ЕЛС	Воспоставени најмалку четири засолништа во географските региони (скопски, полошки, југоисточен и југозападен)	Прва половина 2023	Буџет на МТСП Донации
Воспоставување на кризни центри за жртви на сексуално насилство (до 72 часа)	Носител: МЗ Во соработка со: УНДП, ГО	Воспоставени се три кризни (Скопје, Тетово и Куманово) центри на жртви на сексуално насилство (до 72 часа) Воспоставени се три кризни (Битола, Штип и Струмица) центри на жртви на сексуално насилство (до 72 часа)	Прва половина 2018 Прва половина 2023	Буџет на Министерството за здравство УНДП Донации
Воспоставување центар на лица жртви на сексуално насилство и силување (засолниште)	Носител: МТСП Во соработка со: Министерството за здравство, меѓународни организации, ГО	Воспоставен центар (засолниште) за жртви на сексуално насилство и силување (Скопје) Воспоставен центар (засолниште) за жртви на сексуално насилство и силување (Охрид/Битола)	Втора половина 2018 Прва половина 2023	Буџет на МТСП Донации

<p>Воспоставување центри за советување жртви на семејно насилство</p>	<p>Носител: МТСП Во соработка со: ЕЛС, ГО</p>	<p>Воспоставени се десет советувашишта за психосоцијална поддршка на жртви на семејно насилство, сторители на семејно насилство и деца</p> <p>Воспоставени се услуги за правна помош на жртвите на семејно насилство во рамките на десет центри за советување</p>	<p>Прва половина 2019/прва половина 2023</p>	<p>Буџет на МТСП Буџет на Град Скопје Буџет на ЕЛС Донации</p>
<p>Воспоставување на кризни центри за жртви на семејно насилство</p>	<p>Носител: МТСП Во соработка со: ГО</p>	<p>Воспоставени четири кризни центри за жртви на семејно насилство во рамките на центри за жртви на семејно насилство (засолништа) – приспособени и за потребите на бремени жени, жени со мали деца, жени со попреченост, рурални жени, жени кои употребуваат дроги, сексуални работнички, мигрантки, лезбијки, бисексуалки и трансродови луѓе, жени кои живеат со ХИВ, бездомнички и други категории на ранливи жени, со капацитетот од по 20 легла</p>	<p>Прва половина 2019/прва половина 2023</p>	<p>Буџет на МТСП Буџет на Град Скопје Буџет на ЕЛС Донации</p>
<p>Подготовка на анализа на трошоци за специјализирани сервиси за семејно</p>	<p>Носител: МТСП</p>	<p>Подготвена методологија за анализа на трошоци</p>	<p>Втора половина 2018</p>	<p>Донации</p>

<p>насилство:</p> <ul style="list-style-type: none"> - С.О.С. линија - Засолниште - Кризен центар - Психосоцијална поддршка на жртви - Психосоцијална поддршка сторители - Правна помош <p>Подготовка на анализа на трошоци за специјализирани сервиси за сексуално насилство:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Кризен центар (до 72 часа) - Засолниште - Советувалиште 	<p>Во соработка со: Меѓународни организации, ГО</p>	<p>Спроведена анализа на трошоците</p> <p>Подготвена финална анализа</p>	<p>Втора половина 2019</p>	
---	---	--	----------------------------	--

Цел 3: Превенција родово-базираното насилство и семејното насилство				
Активност	Одговорна институција/организација	Индикатори	Временска рамка	Извори на финансирање
<p>Спроведување на општи обуки за РБН за: наставници и стручни соработници од основно и од средно училиште, воспитувачи и негуватели, стручни работници од ЦСР, полициски службеници, здравствени работници, судии и јавни обвинители, претставници на подрачни канцеларии за БПП и на локалните тела за еднакви можности на ЕЛС</p>	<p>МТСП МОН/Биро за образование ЗЕЛС Град Скопје ЕЛС Агенција за млади и спорт МВР МЗ МП Академија за судии и јавни обвинители ГО</p>	<p>Изработен модул за обука на наставници/чки, воспитувачи/чки и негуватели/ки за РБН</p> <p>Изработен модул за обука на стручни работници/чки од ЦСР за РБН</p> <p>Изработен модул за обука на претставници на локалните тела за еднакви можности на ЕЛС за РБН</p> <p>Изработен модул за обука на</p>	<p>Втора половина 2019</p> <p>Втора половина 2019</p> <p>Втора половина 2019</p> <p>Втора половина</p>	<p>Буџети на: МТСП МОН/Биро за образование ЗЕЛС Град Скопје ЕЛС Агенција за млади и спорт МВР МЗ МП Академија за судии и јавни обвинители</p> <p>Донации</p>

		<p>полициски службеници/чки за РБН</p> <p>Изработен модул за обука на здравствени работници/чки за РБН</p> <p>Изработен модул за обука на судии/ки за граѓанско и кривично право и јавни обвинители/ки за РБН</p> <p>Изработен модул за обука на подрачни канцеларии на МП за РБН</p> <p>Модулите содржат информации за специфичните проблеми и потреби на бремените жени, жени со мали деца, жени со попреченост, рурални жени, жени кои употребуваат дроги, сексуални работнички, мигрантки, лезбијки, бисексуалки и трансродови луѓе, жени кои живеат со ХИВ, бездомнички и други категории на ранливи жени, приспособено на областа што ја покрија соодветната институција</p> <p>Број на обучувачи успешно поминале обука за обучувачи</p>	<p>2019</p> <p>Втора половина 2019</p> <p>Втора половина 2019</p> <p>Втора половина 2019</p> <p>Втора половина 2019</p> <p>Прва половина 2020/прва половина на 2023</p>	
--	--	---	---	--

		Број на обучени лица на годишно ниво	Прва половина 2020/прва половина на 2023	
Спроведување обуки на претставници на СЕММ, АВМУ и медиумски професионалци за начинот на известување за прашања поврзани со РБН	Носител: ААВМУ Во соработка со: МТСП, СЕММ, ГО	Број на обучени претставници на СЕММ, АВМУ и медиумски професионалци	Втора половина 2020/прва половина 2023	Буџет на ААВМУ Донации
Спроведување обуки на претставници на организации на работодавачите за препознавање, превенција и спречување на РБН	Носител: МТСП Во соработка со: Организацијата на работодавачи, меѓународни организации, ГО	Број на обучени претставници на организациите на работодавачи	Прва половина 2020/прва половина на 2023	Донации
Спроведување на национална медиумска кампања за подигање на свеста за сите форми на родово-базирано насилство/промовирање на родовата еднаквост и елиминирање на стереотипите за родовите улоги	Носител: Влада на РМ Во партнерство со: МТСП, ААВМУ, МРТВ, ГО	Спроведена национална кампања за информирање на јавноста за родово-базираното насилство, родовата еднаквост и елиминирање на стереотипите за родовите улоги преку претставување на последиците, посебно врз бремените жени, жени со мали деца, жени со попреченост, рурални жени, жени кои употребуваат дроги, сексуални работнички, мигрантки, лезбијки, бисексуалки и трансродови луѓе, жени кои живеат со ХИВ, бездомнички, децата и други категории на ранливи жени	Втора половина на 2020/прва половина на 2023	Буџет на Влада на РМ Донации
Спроведување кампањи за подигање	Носител: МТСП	Број на спроведени кампањи	Втора половина на	Буџет на МТСП

на свеста за сите форми на родово-базирано насилство, промовирање на родовата еднаквост и елиминирање на стереотипите за родовите улоги и последиците врз деца сведоци на насилство	Во соработка со: Медиумите, меѓународните организации, ГО		2018/прва половина на 2023	Донации
Изработка на информативни материјали (постери и летоци) за расположливите сервиси за жртви на РБН	Носител: МТСП Во соработка со: МОН, МЗ, МВР, ЕЛС, Национален совет на инвалидски организации на Македонија, ГО	Број на изработени и дистрибуирани постери и летоци, вклучително и за лица со интелектуална попеченост Број на изработени и дистрибуирани постери и летоци со Брајово писмо и на јазичите на етничките заедници	Прва половина 2020/прва половина 2023 Прва половина 2020/прва половина 2023	Буџет на: МТСП Град Скопје ЕЛС Донации Приватен сектор
Спроведување активности за подигање на свеста за сите форми на родово-базирано насилство, промовирање на родовата еднаквост и елиминирање на стереотипите за родовите улоги во урбани и во рурални средини во соработка со локалната самоуправа	Носители: ЕЛС Во соработка со: Меѓународни организации, ГО	Број на одржани локални трибини, средби со населението, дистрибуирани материјали итн.	Прва половина 2019/прва половина на 2023	Буџет на ЕЛС Донации
Воведување на стратешка цел спречување и заштита на сите форми на насилство врз жени и семејно насилство во постојните и идните стратешки документи на ЕЛС	Носители: ЕЛС Во соработка со: ЗЕЛС, ГО	Број на општини што вклучиле стратешка цел спречување и заштита на сите форми на насилство врз жени и семејно насилство во постојни стратешки документи	Прва половина 2019/прва половина на 2023	Буџет на ЕЛС Донации
Објавување на интернет-страницата на МВР, информации за мерки за безбедност, совети за превенција и резултати од локалните совети за превенција и други корисни информации за превенција на РБН	Носител: МВР Во соработка со: МТСП, Центри за социјална работа, судски органи, ГО	Број на објавени информации	Втора половина 2018/прва половина 2023	Буџет на МВР Донации
Следење на состојбата со РБН во	Носител: Национално	Подготвени годишни	Прва половина	Донации

<p>Македонија, вклучувајќи ги спецификите на маргинализираните заедници</p>	<p>координативно тело за РБН и семејно насилство</p> <p>Во соработка со: ГО</p>	<p>извештаи за состојбата со РБН во Македонија до Владата на Република Македонија</p> <p>Објавени годишните извештаи за состојбата со РБН на интернет-страниците на Владата и сите релевантни институции и граѓански организации</p>	<p>2020/прва половина 2023</p>	
<p>Унапредување на наставните програми во основно и во средно образование преку ревидирање и отстранување на содржините со кои се одржуваат негативните стереотипи и предрасуди во однос на родовите улоги, сексуалноста и со кои се промовира и/или се поддржува РБН</p>	<p>Носител: МОН</p> <p>Во соработка со: Педагошката служба, Бирото за развој на образованието, Центарот за стручно образование и обука, ГО</p>	<p>Ревидирани постојните содржини во наставните програми</p> <p>Отстранета содржина со која се одржуваат негативните стереотипи и предрасуди во однос на родовите улоги, сексуалноста и со кои се промовира и/или се поддржува РБН</p> <p>Воведени содржини што промовираат родова еднаквост, ненасилно разрешување конфликти, почитување на различностите</p>	<p>Прва половина 2019/прва половина 2023</p>	<p>Буџет на МОН</p> <p>Донации</p>
<p>Воведување програма за промовирање на родовата еднаквост, ненасилно разрешување конфликти и почитување на различностите во предучилишните установи</p>	<p>Носител: МТСП</p> <p>Во соработка со: Педагошката служба, ЕЛС, ГО</p>	<p>Воведени едукативни содржини што промовираат родова еднаквост, ненасилно разрешување конфликти, почитување на различностите во предучилишните установи</p>	<p>Прва половина 2019/прва половина 2023</p>	<p>Буџет на МТСП</p> <p>Донации</p>
<p>Вклучување информации за сите форми на насилство врз жени и девојчиња и содржини што промовираат родова еднаквост, ненасилно разрешување на</p>	<p>Носител: МОН</p> <p>Во соработка со: Универзитетите, високообразовните</p>	<p>Број на факултети што вклучиле информации за сите форми на насилство врз жени и девојчиња и содржини што промовираат родова</p>	<p>Прва половина 2020/прва половина 2023</p>	<p>Буџет на високообразовни установи</p> <p>Донации</p>

конфликти, почитување различностите во студиските програми на високообразовните институции, почитувајќи ја автономијата на универзитетите	установи, ГО	еднаквост, ненасилно разрешување конфликти, почитување на различностите		
--	--------------	---	--	--